

Staatsexamen VMBO GL/TL

2020

tijdvak 1
vrijdag 15 mei
09.00 – 10.30 uur

Maatschappijleer 1 (gemeenschappelijk deel)

College-examen schriftelijk

- 1p 1 Vriendschap is een voorbeeld van een:
- A belang
  - B regel
  - C stereotype
  - D waarde
- 1p 2 Politieke partijen en belangengroepen hebben allebei leden. Wat is dan het verschil?
- A Politieke partijen hebben algemene belangen en belangengroepen dienen slechts individuele belangen.
  - B Politieke partijen hebben een mening over alle belangrijke vraagstukken uit de samenleving. Belangengroepen verenigen mensen rond één gemeenschappelijk thema of doel.
  - C Politieke partijen hebben standpunten volgens bepaalde ideeën en belangengroepen hebben alleen maar een mening.
  - D Politieke partijen hebben veel meer leden dan belangengroepen.
- 1p 3 Als bepaalde kleding in de mode is, bijvoorbeeld 'een spijkerbroek met gaten', dan hoort dit bij:
- A een cultuurverschijnsel en een formele norm.
  - B een formele norm en een groepsnorm.
  - C een formele norm en socialisatie.
  - D een groepsnorm en een cultuurverschijnsel.
- 1p 4 In een programma van een politieke partij staat het volgende: "De kosten van de verduurzaming van huizen worden eerlijk verdeeld. Het bedrijfsleven en de overheid moeten een groot deel op zich nemen". Bij welke politieke stroming past deze opmerking het **minst** goed?
- A christendemocratie
  - B ecologische stroming
  - C liberalisme
  - D sociaaldemocratie
- 1p 5 Maak onderstaande zinnen af met de gegeven woorden. Wat is de goede volgorde?
- Zorgen voor een schone omgeving is een ....(1, 2, 3)....
  - Vriendelijkheid is een ....(1, 2, 3)....
  - Je moet de waarheid spreken, is een ....(1, 2, 3)....
1. belang
  2. norm
  3. waarde
- A 1-3-2
  - B 2-1-3
  - C 3-2-1
  - D 3-1-2

- 1p 6 Bij maatschappijleer kennen we maatschappelijke en persoonlijke problemen. Welke van de onderstaande zijn twee persoonlijke problemen?
1. Je fiets is gestolen.
  2. We zijn weer geen wereldkampioen geworden.
  3. Het gaat niet goed met de economie.
  4. De filedruk is weer toegenomen.
- A** Probleem 1 en 2
B Probleem 1 en 3
C Probleem 2 en 3
D Probleem 3 en 4
- 1p 7 Je voorstellen als je iemand ontmoet die je niet kent is een .... Welke antwoorden zijn juist?
1. fatsoensnorm
  2. geschreven norm
  3. wettelijke regel
  4. informele regel
- A** Antwoord 1 en 2
B Antwoord 1 en 3
C Antwoord 1 en 4
D Antwoord 2 en 4
- 1p 8 De televisie is een ideaal medium om bepaalde stereotypen te versterken. Hoe komt dit?
- A** Als je iets niet meer wilt zien, dan kan je naar een andere zender gaan kijken.
- B** Je kan een televisie heel hard zetten. Hoe harder mensen een boodschap brengen, hoe sneller mensen van iets overtuigd raken.
- C** Televisiebeelden zijn meestal groot. Hoe groter het voorbeeld, hoe overtuigender het overkomt.
- D** Wat de televisie laat zien wordt vaak herhaald en mensen gaan dat geloven.
- 1p 9 Wat is waar?
- Stelling 1: Het gedrag van jongeren wordt mede bepaald door sociale media.
Stelling 2: Jongerenculturen veranderen constant.
- A** Alleen stelling 1 is waar.
B Alleen stelling 2 is waar.
C Stelling 1 en 2 zijn beide waar.
D Stelling 1 en 2 zijn beide niet waar.

- 1p 10 Een goed voorbeeld van het gebruik van het machtsmiddel 'functie' is:
- A de directeur die je een uur laat nakomen.
  - B een demonstratie van duizenden leerlingen in Den Haag.
  - C een beroemde YouTube-er die een challenge voorstelt.
  - D twee teams die voetballen.
- 1p 11 Op de maatschappelijke ladder zijn de beroepen ingedeeld. Wat is de juiste volgorde als het gaat om formele macht?
Van degene met de minste macht naar degene met de meeste macht.
- A conciërge, docent, directeur, leerling
  - B directeur, docent, conciërge, leerling
  - C docent, conciërge, leerling, directeur
  - D leerling, conciërge, docent, directeur
- 1p 12 In welke twee zinnen gaat het over aangeleerde eigenschappen?
1. De taal die je spreekt.
  2. De religie die je hebt.
  3. Verlegen zijn.
  4. Talent hebben.
- A In zin 1 en 2
  - B In zin 2 en 3
  - C In zin 3 en 4
  - D In zin 4 en 1
- 1p 13 Welke twee stellingen zijn juist?
1. De burgemeester is de baas van de gemeente.
  2. Het volk kiest de volksvertegenwoordiging.
  3. Nederland is een koninkrijk.
  4. Iedereen in Nederland heeft stemplicht.
- A Stelling 1 en 2
  - B Stelling 2 en 3
  - C Stelling 3 en 4
  - D Stelling 4 en 1
- 1p 14 Welke zin maakt de stelling goed af?
Bij sociale ongelijkheid .....
- A gedragen sommige mensen zich sociaal en anderen niet.
  - B hebben groepen verschillende normen en waarden.
  - C hebben sommige mensen meer inkomen dan anderen.
  - D is sekse belangrijker dan milieu.

- 1p 15 Wie heeft de meeste macht in de gemeente?
- A de burgemeester
  - B de gemeenteraad
  - C de politie
  - D de wethouders
- 1p 16 Het vieren van 'Sinterklaas' is een onderdeel van:
- A de dominante cultuur
  - B de etnische cultuur
  - C een jongerencultuur
  - D een subcultuur

- 1p 17 Politieke partij of belangengroep?
Welke van onderstaande organisaties zijn belangengroepen?
- A KiKa en ANWB
  - B KiKa en CDA
  - C VVD en ANWB
  - D VVD en CDA

<p>VVD Volkspartij voor Vrijheid en Democratie</p>	
<p>ANWB Algemene Nederlandse Wielrijders Bond</p>	
<p>CDA Christen Democratisch Appél</p>	
<p>KiKa Kinderen Kankervrij</p>	

- 1p 18 Sociale ongelijkheid komt voort uit:
- A verschil in inkomen.
  - B verschil in sociaal milieu.
  - C verschil in opleiding.
  - D Alle bovenstaande antwoorden zijn juist.

- 1p 19 Het stijgen en/of dalen op de maatschappelijke ladder noemen we:
- A sociale contacten
  - B sociale gelijkheid
  - C socialiserende institutie
  - D sociale mobiliteit
- 1p 20 Als leerlingen demonsteren (bijv. klimaatprotest), dan maken zij gebruik van het machtsmiddel:
- A aantal
  - B functie
  - C geweld
  - D kennis

Tekst 1

Per trekker naar school, een jonge Twentse traditie

ONS DNA

Wie wij zijn ligt besloten in verborgen gewoontes, naar school met de trekker. (tractor)

Het verhaal gaat dat fietsen naar school met de intrede van de elektrische fiets een nieuwe fase in is gegaan. Beweging is mooi, maar niet al te zwaar trappen met een vol rooster voor de boeg heeft wel iets.

Of je gaat met de trekker naar school. Kan ook, al heeft niet iedereen een trekker. En een scooter is heus goedkoper, voor wie per se mechanisch van huis wil.

Toch is reizen per tractor een jonge Twentse traditie. Bij school staan herhaaldelijk imposante landbouwmachines op de parkeerplaats tussen de auto's.

School voor boeren

Dan is een tractor zo voor de deur vooral een symbool voor vroeger. Het vertelt het oude verhaal: hier wordt landbouwonderwijs gegeven, dit is een school voor boeren. De directie probeert dan ook met zachte hand de studenten te bewegen met 'gewoon' vervoer naar school te komen.

Handig of stoer, vraag ik aan een van de studenten die desondanks met de tractor komt. "Dan hoef ik niet met het openbaar vervoer", is het prompte antwoord. "En zo hoef ik niet te fietsen, zit ik als het regent lekker droog en er is radio." Natuurlijk ziet hij regelmatig mensen op straat vreemd opkijken.

Hij ziet ze denken. Maar het mag wel, zegt hij, en de politie heeft hem ook nog nooit aangehouden.

Rode diesel

De directeur zegt nu juist dat het eigenlijk niet mag, een tractor gebruiken voor woon-werkverkeer. Ook zou er gecontroleerd kunnen worden op het gebruik van rode diesel. "Maar dat moet de douane doen en die doen dat niet."

Ook als ik hem vraag of hij vindt dat met de trekker naar school iets typisch Twents is. "Eerder iets typisch boers. Het maakt niet uit hoe ik kom waar ik wil zijn, als ik er maar kom."

Toch krijgt de directeur langzaam zijn zin. Vorig schooljaar stonden er soms wel zes tractoren, nu hooguit twee.

Vrij naar: TC Tubantia

- 1p 21 Ons DNA gaat over aangeboren kenmerken. Welke kenmerken zijn nog meer aangeboren?
- A karakter en religie
  - B karakter en reflexen
  - C religie en lopen
  - D religie en taal
- 1p 22 De volgende vraag gaat over normen en waarden. In de tekst staat "Beweging is mooi, maar niet al te zwaar trappen ..."
- A Mooi is een norm en niet te zwaar trappen een norm.
  - B Mooi is een norm en niet te zwaar trappen een waarde.
  - C Mooi is een waarde en niet te zwaar trappen een norm.
  - D Mooi is een waarde en niet te zwaar trappen een waarde.
- 1p 23 Handig of stoer, vraag ik aan een van de studenten die desondanks per Fendt (tractor) naar Almelo komt. "Dan hoef ik niet met het openbaar vervoer", is het prompte antwoord. "En zo hoef ik niet te fietsen, zit ik als het regent lekker droog en er is radio."
- A Stoer: is de waarde
Lekker droog: een belang
Niet met het openbaar vervoer: een norm
  - B Stoer: is de norm
Lekker droog: een belang
Niet met het openbaar vervoer: een waarde
  - C Stoer: is de norm
Lekker droog: een waarde
Niet met het openbaar vervoer: een belang
  - D Stoer: is de norm
Lekker droog: een waarde
Niet met het openbaar vervoer: een waarde

- 1p 24 Of je gaat met de trekker naar school. Dit is onderdeel van:
A de dominante cultuur, omdat het typisch is voor Nederland.
B de dominante cultuur, omdat iedereen het mag.
C een subcultuur, omdat niet iedereen dat kan.
D een subcultuur, omdat niet iedereen dat wil.
- 1p 25 De directeur zegt nu juist dat het eigenlijk niet mag, een tractor gebruiken voor woon-werkverkeer. Ook zou er gecontroleerd kunnen worden op het gebruik van rode diesel. "Maar dat moet de douane doen en die doen dat niet."
Het gaat hier over een:
A fatsoensregel
B formele regel
C informele regel
D schoolregel
- 1p 26 Met de trekker naar school is een voorbeeld van:
A een bedrijfscultuur.
B een jongerensubcultuur.
C de maatschappelijke ongelijkheid.
D de Nederlandse cultuur.
- 1p 27 School houdt zich bezig met socialisatie. Wat bedoelen we met socialisatie?
Lees de twee stellingen en geef antwoord.
Stelling 1: Socialisatie is het aanleren van normen, waarden, kennis en vaardigheden.
Stelling 2: Socialisatie is een vorm van cultuuroverdracht.
A Alleen stelling 1 is juist.
B Alleen stelling 2 is juist.
C Stelling 1 en 2 zijn beide juist.
D Stelling 1 en 2 zijn beide onjuist.
- 1p 28 De directie probeert dan ook met zachte hand de studenten te bewegen met 'gewoon' vervoer naar school te komen. Dit is socialisatie door middel van:
A belonen
B informeren
C samenwerken
D straffen
- 1p 29 In tekst 1 is sprake van rolpatronen.
Welke combinatie is een goed voorbeeld van de term 'traditioneel rolpatroon'?
A jongens, fiets, stoer
B jongens, trekkers, stoer
C meisjes, fiets, stoer
D meisjes, trekkers, stoer

- 1p 30 Welke van onderstaande zinnen uit tekst 1 is **geen** voorbeeld van een norm?
- A “Dat het eigenlijk niet mag”
  - B “De directeur krijgt langzaam zijn zin”
  - C “Het maakt niet uit hoe, als ik er maar kom”
  - D “Maar het mag wel”
- 1p 31 Met de tractor naar school is geen voorbeeld van een maatschappelijk probleem, omdat:
- A de overheid er niets aan doet (“Maar dat moet de douane doen en die doen dat niet.”).
  - B het niet genoeg in de media komt.
  - C niet veel mensen het als probleem zien.
  - D Alle bovenstaande antwoorden zijn goed.
- 1p 32 Wie wij zijn ligt verborgen in onze gewoontes.
Lees de twee stellingen en geef antwoord.
Stelling 1: Gewoontes zijn voor iedereen binnen dezelfde cultuur gelijk.
Stelling 2: De meeste gewoontes zijn aangeboren.
- A Alleen stelling 1 is juist.
  - B Alleen stelling 2 is juist.
  - C Stelling 1 en 2 zijn beide juist.
  - D Stelling 1 en 2 zijn beide onjuist.
- 1p 33 In tekst 1 is sprake van een belangentegenstelling. Welke?
- A Het belang van de douane tegenover het belang van de schooldirecteur.
  - B Het belang van de schooldirecteur tegenover het belang van de schooljeugd.
  - C Het belang van de verkopers van elektrische fietsen tegenover het belang van de schooljeugd.
  - D Het belang van de verkopers van elektrische fietsen tegenover het belang van de verkopers van tractoren (trekkers).

Tekst 2

Amerikaan eet 71 hotdogs in tien minuten en wordt 'wereldkampioen'

Een 35-jarige Amerikaan heeft donderdag in New York voor de twaalfde keer de Nathan's Famous Fourth of July Hot Dog Eating Contest - ook wel bekend als het wereldkampioenschap hotdogs eten - gewonnen. Hij at in tien minuten 71 hotdogs op.

Daarmee verbeterde hij niet zijn eigen record: in 2018 at hij 74 hotdogs in tien minuten. "Ik ben een beetje ontgoocheld, maar ik heb de concurrentie verpulverd. Ik moet een manier vinden om nog wat sneller te handelen en zo mijn record scherper te stellen", zei de winnaar na afloop.

Aan de wedstrijd namen achttien mannen deel. De nummer twee werkte vijftig hotdogs naar binnen. Bij de vrouwen at de winnaar 35 hotdogs in tien minuten en won haar zesde titel.

De wedstrijden bij de heren en dames worden traditiegetrouw op Onafhankelijkheidsdag gehouden. Honderden toeschouwers bezochten het evenement in New York.

Vrij naar: NU.nl

- 1p 34 Een artikel zoals tekst 2 is een krachtig instrument bij beeld- en meningsvorming. Geef van de onderstaande stellingen aan of ze juist of onjuist zijn.
- Stelling 1: Door selectieve waarneming is het lastig om het verschil tussen feiten en meningen te zien.
- Stelling 2: Door selectieve waarneming wordt de beeldvorming beïnvloed.
- A** Alleen stelling 1 is juist.
- B** Alleen stelling 2 is juist.
- C** Beide stellingen zijn juist.
- D** Beide stellingen zijn onjuist.
- 1p 35 Veel mensen zijn onder de indruk van een wereldkampioen. Daarom staan wereldkampioenen vaak hoog op de maatschappelijke ladder. Welk begrip gebruiken we om iemands plaats op de maatschappelijke ladder aan te geven?
- A** ongelijkheid
- B** socialisatieproces
- C** sociale mobiliteit
- D** status
- 1p 36 Geef van de onderstaande stellingen aan of ze juist of onjuist zijn.
- Stelling 1: Informele macht ontlenen mensen aan de invloed die ze hebben als persoon, door hun uitstraling, kennis, vriendschappen, etc.
- Stelling 2: Het is moeilijk om eenmaal verworven macht vrijwillig weer af te staan. Dit heeft te maken met de hogere status en de voordelen die macht kan geven.
- A** Alleen stelling 1 is juist.
- B** Alleen stelling 2 is juist.
- C** Beide stellingen zijn juist.
- D** Beide stellingen zijn onjuist.

- 1p 37 Is er in de tekst ook sprake van een maatschappelijk probleem?
- A Ja, want iedereen heeft er een andere mening over.
  - B Ja, want zoveel hotdogs eten is ongezond.
  - C Nee, want het is een situatie die heel zelden en heel kort voorkomt.
  - D Nee, want hij heeft zijn eigen record niet gebroken.
- 1p 38 De media werken vaak met stereotypen. Wat is daar eigenlijk niet goed aan?
- A De media horen op te voeren.
  - B De media moeten altijd objectief zijn.
  - C Stereotypen kunnen leiden tot vooroordelen.
  - D Stereotypen zijn nooit waar.
- 1p 39 Vul het ontbrekende woord op de stippelijntjes in.
Op 4 juli vieren de Amerikanen hun nationale feestdag. Voor Amerikanen is dit een onderdeel van een .....
- A aangeboren eigenschap
  - B dominante cultuur
  - C ongeschreven regel
  - D subcultuur
- 1p 40 In de tekst staat dat er een wedstrijd was voor mannen en voor vrouwen. Het maken van onderscheid tussen mensen op basis van hun geslacht is in strijd met de Nederlandse grondwet.
Zou een dergelijke eetwedstrijd toch ook in Nederland kunnen plaatsvinden?
- A Ja, het is net als bij sportwedstrijden, anders is het niet eerlijk en winnen de mannen meestal.
  - B Ja, maar dan wel illegaal, want het mag eigenlijk niet.
  - C Nee, want discriminatie is verboden en onderscheid maken is discriminerend.
  - D Nee, zoveel hotdogs eten is ongezond en dat mag in Nederland niet.
- 1p 41 Hoe hoog een 'wereldkampioen hotdogs eten' ook voor sommige mensen op de maatschappelijke ladder staat, toch zijn er instituties die een dergelijke wedstrijd afwijzen en waarvoor deze kampioenen laag op de maatschappelijke ladder staan. Welke waarde vinden deze instituties belangrijk?
- A gezelligheid
  - B gezondheid
  - C rijkdom
  - D sportiviteit

- 1p 42 Het door de media gepresenteerde nieuws is het resultaat van een selectieproces en kan de beeldvorming van mensen beïnvloeden. Hoe kan je deze beïnvloeding noemen?
- A belonen/straffen
  - B identificatie
  - C imitatie
  - D socialisatie
- 1p 43 Welke van de onderstaande stellingen zijn juist?
- Stelling 1: Het artikel is een subjectief artikel, geschreven door iemand die de beschreven gebeurtenis belachelijk maakt.
- Stelling 2: Het artikel is een subjectief artikel, het belicht slechts één kant van het genoemde probleem.
- Stelling 3: Het artikel is een objectief artikel, omdat het alleen maar feiten bevat.
- Stelling 4: Het artikel is een objectief artikel, omdat het een beschrijving is van de gebeurtenis zonder waardeoordeel.
- A Stelling 1 en 2 zijn juist.
  - B Stelling 1 en 3 zijn juist.
  - C Stelling 2 en 4 zijn juist.
  - D Stelling 3 en 4 zijn juist.

Tekst 3

Actiegroep tegen windmolens 'Raad, begin er niet aan!'

Inwoners van een aantal dorpen zien de plaatsing van windmolens in het grensgebied van hun gemeenten niet zitten.

De actiegroep tegen windmolens waarschuwt voor verdeeldheid in de anders zo hechte gemeenschappen.

De actiegroep tegen windmolens heeft een brief naar de gemeenteraad gestuurd om de plaatsing van drie hoge windmolens te voorkomen. De brievers laten weten dat de buurt zich aan het mobiliseren is om een 'teggengeluid' te laten horen en heeft slechts één dringend advies aan de politiek: "Raad, begin er niet aan!"

Ruzie tussen buren

In de brief wordt gewaarschuwd voor verdeeldheid in de anders zo hechte gemeenschappen, voor ruzies tussen buren. De drie grondeigenaren die hun grond verhuren voor de bouw van de molens worden 'zakkenvullers' genoemd.

Aantasting

De actiegroep stelt dat de drie geplande windmolens een onaanvaardbare aantasting van natuur en landschap betekenen. "Ze zijn een smet op onze prachtige natuur en agrarisch gebied. Wij genieten van onze omgeving en willen geen horizonvervuiling, slagschaduw en andere overlast voor natuur, dieren en vogels". Dit schrijft de actiegroep, die richting de politiek opmerkt: "U heeft als volksvertegenwoordiger de zorg voor de hele gemeenschap. Stop deze ellende".

Vrij naar: Tubantia.nl

- 1p 44 De groep 'tegen windmolens' waarschuwt de gemeenteraad. "Begin er niet aan". Waarschuwen is een vorm van:
- A aangeboren gedrag
  - B cultuuroverdracht
  - C opvoeden
  - D sociale mobiliteit
- 1p 45 In tekst 3 staan feiten en meningen. Welke van de volgende zinnen is, naar aanleiding van tekst 3, een feit?
- A "... het geeft slagschaduw ..."
  - B "... het is een onaanvaardbare aantasting van de natuur ..."
  - C "... Stop deze ellende."
  - D "... Ze zijn een smet op onze prachtige natuur ..."
- 1p 46 Dat de drie grondeigenaren die meedoen 'zakkenvullers' zijn is een:
- A belangentegenstelling
  - B stereotypering
  - C vooroordeel
  - D vorm van discriminatie
- 1p 47 Met 'de raad' bedoelen ze de gemeenteraad. Deze kun je het best vergelijken met:
- A een actiegroep
  - B een belangengroep
  - C een politieke partij
  - D de Tweede Kamer